

*Református templom, Isaszeg
2011. április 5. kedd, 18 óra
Ünnepi beszéd*

**Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!
Nagytiszteletű Bajusz Árpád Lelkész Úr!
Kedves Vendégek!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!**

Az isaszegi csata 162. évfordulójának előestéjén az isaszegi református templomban nagy tisztelettel emlékezünk az 1848/49-es magyar szabadságharc hőseire.

Wysocki tábornok emlékirataiból tudjuk, hogy az isaszegi csatában 1849. április 6-án részt vett a Lengyel légió is. A csata centenáriumának tiszteletére épített templomunk, a Magyar Szabadságtörekvések Emléktemploma homlokzatán tábla hirdeti Józef Wysocki tábornok és a Lengyel légió emlékét:

„A magyar nép szabadságharcában 1849. április 6-án WYSOCKI JÓZSEF vezérletével a Lengyel légió a túlerővel támadó ellenséggel szemben, ezen a helyen védelmezte a magyar tüzérség álláshelyét a küzdelem győzelmes befejezéséig. A csatában életüket vesztett lengyel hősök emlékére állította 1972. szeptember 24-én Isaszeg lakossága”

Budapesten a Nemzeti Múzeum kertjében az Isaszegi Falumúzeum és Múzeumbarátok Köre, valamint a Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesület kezdeményezésére állították fel 1976. november 25-én Wysocki tábornok mellszobrát. **A szobor talapzatán felsorolták azokat a csatákat, amelyekben a Lengyel légió részt vett. Ezek: Arad, Szolnok, Hatvan, Tápióbicske, Isaszeg, Vác, Nagysalló, Komárom, Szőreg és Temesvár.**

Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!

Sokszor érthetetlen számunkra, hogy a lengyelek valójában miért is jöttek Magyarországa és miért harcoltak az 1848/49-es magyar szabadságharcban. Mi volt a lelki háttere ennek a történelmi ténynek? Az Oroszország, Poroszország és Ausztria által három részre osztott, függetlenségétől és államiságától 150 éven át megfosztott lengyeltség miatt érezte úgy, hogy csatlakoznia kell a magyarok szabadságharcához, és miért támogatták más népek szabadságtörekvéseit is?

Erre a kérdésre **Adam Mickiewicz**, a világirodalom legismertebb lengyel költőjének, a Báthory István által alapított Vilnai Egyetem egykori hallgatójának, a Lausanne-i Egyetem klasszika-filológiai tanszéke volt vezetőjének, a párizsi Collège de France Szláv Tanszéke professzorának, a párizsi Arsenal Könyvtár volt könyvtárosának munkássága adja meg a választ:

Adam Mickiewicz 1798. december 24-én született a ma Belarussziához tartozó Zaosieban, Nowogródek város mellett. Lengyelország, pontosabban a lengyel-litván állam, ekkor már három éve nem létezett Európa térképén. Az egykor csaknem egymillió négyzetkilométert számláló Lengyel Nemesi Köztársaság közepén a három felosztó hatalom – Ausztria, Poroszország és Oroszország – határai húzódtak. Ahogy Augustus római császár gyűlölte és elveszejtette Krisztust, a szomszéd uralkodók úgy gyűlölték és pusztították Lengyelországot.

Tisztelt Hallgatóim!

1832 decemberében tízezer példányban jelent meg Adam Mickiewicz műve **A lengyel nép és lengyel zarándokság könyvei**.

Az isaszegi csatában is részt vett 14. aradi vértanú, Kazinczy Lajos (1820-1849) honvédezredes unokatestvére, az akkor mindössze tizennyolc éves **Kazinczy Gábor** (1818-1864) 1836-ban valószínűleg francia nyelvről fordította le a lengyel romantikus költő művét.

A lengyel nép és lengyel zarándokság könyveiben a lengyel nép, mint Európa megfeszített Krisztusa jelenik meg és szenvedésének az emberiséget is meg kell váltania. **„Felemelni, boldoggá tenni akarom őt, s bámulatba ejteni a világot”** – írja Mickiewicz a lengyel nemzet nevelője.

Az 1830/31-es lengyel szabadságharc leverése után a világ előtt is nyilvánvalóvá vált, hogy a lengyelség a népek keresztre feszített Krisztusa. Szenvéde, áldozata megváltja, felszabadítja a világot. Krisztus emigrációba került katonái nem rakhatják hüvelybe kardjukat, mert a tétlenség szellemileg megtébolyítja, erkölcsileg szétrohasztja, nemzetiségileg beolvasztja őket. **A lengyeleknek minden pillanatban készen kell állniuk a nagy háborúra. A világon bárhol próbálják megdönteni a zsarnokságot, nekik ott a helyük a folytatandó küzdelemben.** Az emigrációnak egységesnek kell lennie, hogy erős, ütőképes maradjon: ezt szolgálta a hit, a szabadság egyetemes szeretete és az anyagi javakról való önfeláldozó lemondás. Csak ez az eszmeiség határozhatja meg az emigráció tagjait, minden más széthúzást idéz elő, és vesztüket okozza.

Mickiewicz a világtörténelmi események és a lengyel történelem sajátos elemzéséből bontja ki a lengyelség messianisztikus szerepvállalását, küldetését.

A zarándoklat könyvei, noha jóslatai nem teljesültek, fontos szerepet játszottak a lengyel nemzet nevelésében.

Mickiewicz szerint tehát a külföldre kényszerült lengyelek nem egyszerűen emigránsok (csúnya magyarországi szóhasználattal: disszidensek), hanem zarándokok, az egész emberiség és a lengyel szabadság legmagasabbról rendelt katonái. Hogy a lengyel nemzet betöltsse messiási küldetését, könyörögnie kell Istenhez, ezért van szükség a Zarándokságok könyveit záró „A zarándokok imádsága és „A zarándokság litániája” beiktatására. A litániában tesz említést a ma Ukrajnához tartozó Barban kötött oroszellenes nemesi-nemzeti, de konzervatív szövetségre (1768) és az 1830/31-es felkelés legvéresebb csatáira, amelyeket a Visztula jobbpartján fekvő ma Varsóhoz tartozó Grochówban és Wawerben vívtak meg az oroszokkal.

Vajon a lengyelek messianizmusának csak az irodalom ábrázolta-kifejezte világban van hely? Vagy a megtapasztalható valósághoz is van köze?

Mickiewicz 1848 márciusában Rómában agitált egy lengyelekből álló, osztrákok ellen harcoló légió felállítása ügyében.

Maradandóbb és jelentősebb volt a függetlenségi eszme támogatása érdekében általa alapított, *La Tribune des Peuples* című francia lap tevékenysége. Nevéhez fűződik az 1849. április 22-én, az isaszegi csata után két héttel a lap hasábjain közzétett, „Felhívás a magyarokhoz” című cikk, amelyben nagy elismeréssel adózik sokáig harcoló nemzetünknek!

Mickiewicz 1855 őszén Törökországba utazott, hogy tekintélyével segítse egy lengyel légió szervezését. Váratlanul érte a halál Isztambul egyik külvárosában. Sírja előtt ma Krakkóban a Wawel Katedrálisban tiszteleghetünk, ahol Juliusz Słowackival nyugszik együtt a költők kriptájában.

Nagy kortársa, **Zygmunt Krasiński** megrendültségében is pontosan jellemezte Mickiewiczet:

„Nemzedéktársaim számára ő volt a méz és a tej és az epe és a szellemi vér – mi mindnyájan belőle vagyunk. Ihletének hullámhátára emelt és kivetett minket a világra. Egyik tartóoszlopa volt annak a boltozatnak, amely nem kőtömbökből épült, hanem megannyi élő és vérző szívből ...”

Kedves Vendégek!

Az 1830/31-es lengyel felkelés az azt követő esztendő a reformkori Magyarországot a lengyelek ügye mellé sorakoztatták fel. Lengyelországban és Magyarországon is kevesen tudják, hogy az 1848/49-es magyar szabadságharcot megelőző évtizedekben a magyarországi lengyel szimpátia soha nem tapasztalt méreteket öltött. Ehhez hasonlót csak napjainkban tapasztalhatunk, amikor új fejezet kezdődött a magyar-lengyel kapcsolatok történetében. A magyar országgyűlés és a lengyel szejm is határozatot fogadott el a magyar-lengyel barátság napjáról. Március 23-án külön vonat indult Lengyelországba, magyar és lengyel zarándokokkal Poznańba, Częstochowába, Krakkóba és Ó-Szandecbe.

Tisztelt Hallgatóim!

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Befejezésül hallgassák meg Adam Mickiewicz híres könyvéből a zarándokok imádságát. Számunkra régies, nehézkes szóhasználata, helyesírása még megrázóbbá teszi ezt az imádságot:

„A ZARÁNDOKOK IMDÁSÁGA

Úr Isten, mindenható!

Egy harcias nemzet gyermekei emelik feléd fegyvertelen kezeiket, a világ minden végeiről. Téged hívnak a sibéri bányák mélységeiből, és Kamcsatka jég bérczeiről, s Algír sivatagairól és Franciaország idegen földéről. És hazánkból, Lengyelországból, mely hozzád hív, tilos nekünk hívni Tégedet! A mi aggaink és nőink és gyermekeink titokban, gondolatokban könyükkel imádnak Téged! Istene Jagelloknak! Istene Sobieskiknek! Istene Kosciuszkoknak! Könyörülj rajtunk és hazánkon, hagyd imádnunk ismét elődeink szokása szerint, csatatéren fegyvered kezünkben, dobok és ágyuk oltárán sasaink és zászlóink mennyezete alatt, és családainkat hagyd imádkozni Hozzád. Városaink és falvaink egyházaiban és gyermekeinknek sirunkon.

De nem a mi, hanem a Te akaratod legyen meg.

Ámen.”

Kedves Isaszegiek!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Dr. Dürr Sándor
Múzeumbarátok Köre Isaszeg

Felhasznált irodalom:

Adam Mickiewicz: A lengyel nép és a lengyel zarándokság könyvei magyar, lengyel és francia nyelven, D. Molnár István előszavával, Kovács István utószavával, Szerkesztette D. Molnár István, Széphalom Könyvműhely Budapest, 1998.

Isaszegi Falumúzeum Adattára

Internet